

ΝΙΚΟΛΑΣ ΚΑΛΟΓΗΡΟΣ

ΚΑΪΡΟ

Μητέρα του κόσμου

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΡΩΤΑ ΚΑΙ ΕΞΕΓΕΡΣΗΣ

أم الدنيا

ΚΕΔΡΟΣ

Νικόλας Καλόγηρος: *Κάιρο – Μητέρα του κόσμου*

ISBN 978-960-04-5042-2

Υπεύθυνη Τμήματος Επιμέλειας-Διόρθωσης: Μαρία Σπανάκη
Επιμέλεια-Διόρθωση: Αλέκα Πλακονούρη
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη

© *Νικόλας Καλόγηρος, 2019*

© *Εκδόσεις Κέδρος, Α.Ε., 2019*

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.

Γ. Γενναδίου 3

Αθήνα 106 78

τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655

www.kedros.gr • facebook.com/kedros.gr

e-mail: books@kedros.gr

*Αφιερώνεται στη μνήμη των 800 νεκρών της Πλατείας Ταχρίρ
και στη μνήμη του Ιταλού φοιτητή Τζούλιο Ρειζέτι.*

*Αφιερώνεται στον Γιάννο, στον Γιάννη και στη Γιάρα Χάνι Ταουφίκ,
που έφυγαν νωρίς.*

1

*Ἄνατολή ἀνατολῶν,
καὶ οἱ ἐν σκότει καὶ σκιᾷ,
εὕρομεν τὴν ἀλήθειαν*

Ἐξαποστειλᾶριο Χριστουγέννων

Κάιρο

Τρίτη βδομάδα που [εἶμαι δω], κι ὅσο περνούν οι μέρες, ὄλο και πιο πολύ πιστεύω, πως, απ' ὅλες τις πόλεις του κόσμου, [στο Κάιρο] μπορείς να ἔχεις τα πιο ἀνέλπιστα συναπαντήματα.

Αυτό που στην αρχή ἔμοιαζε με τον κουραστικό βόμβο ενός συνεχῶς κινούμενου χάους που ξεχειλίζει ἀναρχα κι ἀνάποδα, δίχως ουρά ἢ μύτη, κι ἀπὸ ψηλά φαίνονταν ἓνα πλήθος στροβιλιζόμενων κοπαδιῶν ἀπὸ λαμαρίνα, κατέληξε με τον καιρό να μου ἀποκαλύπτεται σαν μια ἀπολύτως οργανωμένη γλῶσσα, σαν ἓνα τακτοποιημένο σύστημα σημείων, με ξεχωριστούς για κάθε περίπτωση κώδικες. Ἐνας συγκροτημένος δίαυλος ἐπικοινωνίας σαν ἀπάντηση στην ἀνάγκη που ἔστρεφε τα νεύματα ἀπὸ τη σιωπηλὴ ιδιωτεία της δυτικής διακριτικότητας στον φωνακλά δρόμο, στον μυριόστομο δημόσιο χῶρο, μέσα στ' αὐτιά της μεγάλης ἀνατολίτικης πόλης.

Σίγουρα το να συνηθίσω αυτά τα απανωτά χιλιάδες διαδοχικά κορναρίσματα, την πρωτόγνωρη οχλοβοή των κλάξον και κυρίως το να τα αποκωδικοποιήσω, να καταλάβω γιατί τέλος πάντων συμβαίνουν, πήρε μέρες.

Μέχρι τότε βλαστημούσα την εντυπωσιακά πυκνή κίνηση, τη σημαντική έλλειψη οδικών σημάτων και φαναριών, την έλλειψη φωτισμού, καθώς και την αλλοπρόσαλλη πρακτική με την οποία οδηγούσαν όλοι. Η έννοια του μονόδρομου δεν υπήρχε, κι αν τύχαινε να βρεις κάποιον οδηγό απέναντί σου, έπρεπε πρώτα να συνεννοηθείς για το ποιος από τους δύο θα κάνει όπισθεν, με φωνές, βρισιές, γέλια και χειρονομίες το πρωί και με τα φώτα και την κόρνα το βράδυ. Επίσης δεν υπήρχε και η έννοια της διάβασης, έτσι που τουλάχιστον τις πρώτες φορές νιώθεις να παίζεις τη ζωή σου κορόνα γράμματα σε κάθε μεγάλο δρόμο που διασχίζεις. Κανείς δεν έβγαζε φλας όταν ήθελε να στρίψει ή όταν ήθελε να παρκάρει, ενώ κανείς δεν άναβε αλάρμ για να σταματήσει για λίγο κάπου. Εκατομμύρια άνθρωποι περιτριγύριζαν τα διάφορα κομμάτια του αστικού ιστού, ενώ δισεκατομμύρια αιωρούμενα σωματίδια εκσφενδονίζονταν από τις βρώμικες εξατμίσεις των ταλαιπωρημένων αυτοκινήτων και αποικούσαν την ατμόσφαιρα.

Ο ήλιος είναι εκθαμβωτικός, ανάβει και κορώνει. Έπειτα από κάμποσα παζάρια μπαίνω σε ένα παράτυπο ταξί, δηλαδή σ' έναν τύπο χωρίς άδεια, που απλώς έχει ένα παλιακό Seat και κάνει τον ταξιτζή. Στους δρόμους έχει κίνηση και

τα πάντα είναι βαμμένα στο μπεζ και στην ώχρα. Ο οδηγός έχει στο ράδιο ζωντανή μετάδοση της προσευχής, καπνίζει και χαϊδεύει το γέني του. Δεν πολυμιλά και νοιάζεται μόνο για το τσιγάρο του. Με κοιτάζει από το καθρεφτάκι και χαμογελά αμήχανα όσο προσπαθούμε να συνεννοηθούμε. Κάνει μια απότομη αναστροφή και ύστερα από δύο επιδέξια σλάλομ χώνεται δεξιά, σε κάτι στενά. Το φως, καυτό, λαμπυρίζει πάνω στην άμμο που συσσωρεύεται στις γωνιές των στενών δρόμων. Η βουή από τα συνεχή κορναρίσματα μπλέκεται με τα καλέσματα του μουεζίνη, που βγαίνουν από το ραδιόφωνο της σακαράκας όλο και πιο δυνατά. «Αλλάχου άκμπαρ...»

Ολόγυρα υπάρχουν υπαίθριοι πάγκοι με λαχανικά, φρούτα και όσπρια, ενώ οι πωλητές διαλαλούν. Πάρα πολύς κόσμος περπατάει πάνω κάτω ανάμεσά τους σε κάθε στενό. Νεαροί φελάχοι των περιχώρων μαυλίζουν τα διάσπαρτα ολιγομελή κοπάδια προβάτων και γελαδιών, που λιάζονται αναπνέοντας σκόνη. Ένας μικρούλης λιανοπόδαρος κρατά ένα καλάμι και χειραγωγεί ένα κοπάδι μισιριώτικων κούρκων.

Οι μουσουλμάνοι ετοιμάζονται να γιορτάσουν το Αϊντ αλ Ουάντα. Η γιορτή είναι μια υπενθύμιση της θυσίας που ήταν διατεθειμένος να κάνει ο Αβραάμ θυσιάζοντας τον γιο του Ισμαήλ πριν από την παρέμβαση του Θεού, που έβαλε ένα κριάρι στη θέση του. Η επέτειος γιορτάζεται με τη δημόσια σφαγή ζώων, που πλημμυρίζουν τους δρόμους των μουσουλ-

μανικών πόλεων. Προσφορές για ζώα προς σφαγή κάνουν οι πλούσιες οικογένειες, οι αγορές κρεάτων και τα σουπερ-μάρκετ. Τα ζώα τρέφονται με καθαρή τροφή για μία βδομάδα και σφάζονται την ημέρα της γιορτής. Οι πιστοί τιμούν τη θυσία του Αβραάμ με ένα τελετουργικό: Αφού κόψουν το κρέας σε τρία κομμάτια και κρατήσουν το ένα, θα μοιράσουν το άλλο σε φίλους και γείτονες, ενώ το τρίτο θα το δώσουν στους φτωχούς.

Καθώς το αυτοκίνητο επιταχύνει απότομα, στη διάρκεια λιγοστών δευτερολέπτων το βλέμμα μου θα διασταυρωθεί με τα μάτια ενός πιτσιρικά – κρατάει τσιλιες για μια παρέα παιδιών που παραβιάζουν με λοστό ένα παρκαρισμένο όχημα ακριβώς πίσω του. Τον κοιτώ τώρα πια όχι απ' το παράθυρο, αλλά από το πίσω παρμπρίζ, καθώς γίνεται όλο και πιο μακρινός. Όπως μπορώ να δω στην εφαρμογή του χάρτη που έχω στο κινητό, ο ψευτοταρίφας κόβει βόλτες ολόγυρα, για να μου φανεί μεγαλύτερη η διαδρομή και να μου πάρει περισσότερα λεφτά, αφού φυσικά τα παράνομα ταξί δεν διαθέτουν ταξίμετρο – όπως άλλωστε ούτε τα περισσότερα νόμιμα. Μετά τις δαιδαλώδεις φούρλες γύρω από την Αμπού Μπακρ ελ Σιντίκ, ξαναβγαίνει στη λεωφόρο Σαλάχ Σάλεμ, όπου υπάρχει μποτιλιάρισμα. Τον πληρώνω αφήνοντας ένα γενναιόδωρο μπαξίσι και περπατώ προς τη στάση του μετρό.

Στα πεζοδρόμια του κέντρου βλέπεις γυναίκες που έχουν αραδιάσει τηνπραμάτεια τους πάνω σε υφάσματα και κα-

λάθια: ντομάτες, πατάτες, καρότα, κολοκύθια, κουνουπίδια, διάφορα ζαρζαβατικά, αλλά και φρούτα – μπανάνες, ακτινίδια, πορτοκάλια και μάνγκο. Αποξηραμένα δαμάσκηνα και σύκα, σταφίδες, χουρμάδες βρίσκεις παντού, ενώ παρακεί άντρες πουλούν τις απλωμένες χάμω εφημερίδες, ανάβουν τα τσιγάρα των λούστρων και τελαλίζουν τις χαμηλές τιμές τους.

Οι φούρνοι βγάζουν έξω κάτι ψηλά μεταλλικά ράφια με όλα τα ψωμιά, τις πίτες και τα κουλούρια φάτσα φόρα, να σκονίζονται από το αεράκι του δρόμου, ενώ οι μπακάληδες στοιβάζουν σακιά με όσπρια, καλαμπόκι και ζυμαρικά στη σειρά. Οι υπάλληλοι και οι ιδιοκτήτες σχεδόν απ' όλα τα μαγαζιά στέκονται έξω ή κάθονται στο πεζοδρόμιο. Μαγαζιά με ρούχα και παπούτσια, μπαταρίες, τηλέφωνα, υδραυλικά, έπιπλα και είδη υγιεινής είναι σπαρμένα σε όλους τους δρόμους.

Στις βιτρίνες των καταστημάτων με γυναικεία ρούχα ξεχωρίζεις τις πλαστικές κούκλες που φορούν μαύρα, περίτεχνα φορέματα, πολύχρωμα σάλια και επίχρυσα νικάμπ* ή καλύπτονται ολόκληρες από στολισμένα χιτζάμπ** με λεπτεπίλεπτες ραφές. Ορισμένα σημεία των πεζοδρομίων είναι υπό επισκευή κι εκεί υπάρχουν λοφάκια κίτρινης άμμου.

* Μαντίλι το οποίο καλύπτει το κεφάλι αφήνοντας έκθετα μόνο τα μάτια.

** Μαντίλι το οποίο καλύπτει το κεφάλι αφήνοντας έκθετο όλο το πρόσωπο.

Στο μετρό δεκάδες συντάγματα από λευκές, μαύρες και μπεζ κελεμπίες ανασυνθέτονται κουλουβάχαρα στους διαδρόμους και στις σκάλες, συνεχόμενα σώματα σπρώχνονται και στριμώχνονται με σακούλες στα χέρια πριν και μετά τις κυλιόμενες, πόδια με σκονισμένα δάχτυλα συνωστιάζονται, όρθιες κοιλιές και ιδρωμένοι ώμοι ακουμπούν μεταξύ τους, ενώ τα βαγόνια που είναι μόνο για γυναίκες μοιάζουν να εξοικονομούν τόσο χώρο όσο για να μοιράζουν δόσεις αρσενικής ζήλιας. Αυτοί που είναι ντυμένοι πιο επίσημα δίνουν την εντύπωση ότι βιάζονται, ενώ πολλοί χωριάτες βραδυπορούν, θαρρείς και έχουν ξεχάσει οτιδήποτε σχετίζεται με κάποιον συγκεκριμένο προορισμό. Παρέες από φασαριόζικα πιτσιρίκια με μαύρες φόρμες, χρωματιστά τισέρτ και χωρίς εισιτήριο πηδούν πάνω από τα μηχανήματα ακύρωσης εισιτηρίων, επιτρέποντας μετά το άλμα στις λαστιχένιες παντόφλες τους να αιωρούνται για λίγο.

Πολλά από αυτά τα αγόρια έχουν παρόμοιο κούρεμα, ξυρισμένα τα μαλλιά πλάγια και πίσω και αφημένα λιγάκι τα πάνω, όπου μια στρώση πυκνού, μαύρου κατσαρού μαλλιού είναι κολλημένη με τζελ. Πού και πού βλέπεις ευμεγέθεις αφάνες και κοκάλινα γυαλιά μυωπίας, ενώ πιο σπάνια τζίβες και κοτσιδάκια. Η συντριπτική πλειονότητα φορά σαγιονάρες και σανδάλια, ενώ βλέπεις και τρυπητά σαμπό. Τα παπούτσια, σταθερά λιγότερα, είναι πάντα πάνινα, απομιμήσεις επώνυμων ή παντοφλέ. Κλειστά δερμάτινα ή από δερματίνη βλέπεις αραιά και πού. Τα παιδάκια πιάνουν τις

μανάδες τους απ' το χέρι και γελούν. Ο κλιματισμός φέρνει τόσο κρύο στα βαγόνια όσο για να δημιουργεί αντίστιξη με την εξωτερική θερμοκρασία. Μούρες νεαρών χωμένες στα κινητά τηλέφωνα κάνουν γκριμάτσες ανάλογα με το σκορ του παιχιδιού που παίζουν ή το ανεβοκατέβασμα των μετοχών τους στα ψηφιακά χρηματιστήρια των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Κάποιοι διαβάζουν την εφημερίδα *Ελ Αχράμ*, ενώ άλλοι ξύνουν τα πιγούνια τους ή ισιώνουν τις μαυρόασπρες και μαυροκόκκινες κουφίγιες* τους γύρω από τον σβέρκο. Λαθροδιαβάζοντας από τον διπλανό μου, βλέπω ότι υπάρχει ένα ρεπορτάζ για εταιρίες εμφιαλωμένων νερών, που καταγγέλλει την ελλιπή ασφάλεια στην εμφιάλωση, και μια μελέτη του Ινστιτούτου Τροφίμων, που λέει πως σε δειγματοληπτικές έρευνες έχουν βρεθεί στο νερό πρωτόζωα και το βακτήριο εσερίχια κόλι σε ποσοστά πάνω από το επιτρεπόμενο όριο, κάτι που καθιστά το περιεχόμενο του μπουκαλιού επικίνδυνο για κατανάλωση.

Χαίρομαι πολύ που μπορώ να διαβάσω αραβικά, ειδικά ένα άρθρο με εξεζητημένο λεξιλόγιο και ορολογία, και μάλιστα στη φύσχα, την παναραβική τρόπον τινά καθαρεύουσα. Η εντατική μελέτη του τελευταίου χρόνου είχε ανανεώσει και εμπλουτίσει πλήρως την περιορισμένη και αδύναμη γνώση της γλώσσας που κατείχα από μικρός. Και τώρα είχα

* Παραδοσιακό μαντίλι της Μέσης Ανατολής από ύφασμα και βαμβάκι, το οποίο καλύπτει το κεφάλι.

βαλθεί να σκανάρω και να προσπαθώ να διαβάζω το καθετί, από πινακίδες και γκράφιτι μέχρι σελίδες από βιβλία και περιοδικά. Το ζιζάνιο της γλωσσομάθειας ανθίζει μέσα μου ξανά. Η αραβική λαλιά της μάνας μου ενεργοποιεί μέσα μου ξανά την καθολική γραμματική.

Οι αναγγελίες των στάσεων ξερνούν μπουλούκια ανθρώπων, που συνήθως σκουντουφλούν σ' αυτούς που ορμούν απότομα μέσα. Στα χερούλια εγγράφονται κάθε τόσο καινούργια στρώματα από δαχτυλιές και τα πηγαδάκια των συζητήσεων και των γέλιων δίνουν και παίρνουν. Κάθε τόσο μπαίνουν πλανόδιοι για να διαλαλήσουν τηγανητές δίπλες με περγαμόντο, ηλιόσπορο, φιστίκια σουντάνι, εφημερίδες, χαρτομάντιλα, ξεφλουδίστρες και κόφτες βολβών. Οι ελεγκτές κουβεντιάζουν με τους αστυνομικούς που σαλαγούν τους επιβάτες, τις τσάντες και τους σάκους τους στο μηχάνημα θερμικής ανίχνευσης.

Βγαίνοντας από το μετρό και αντιμετωπίζοντας σταδιακά τον καυτό λίβα, είμαι πια σίγουρος: Είκοσι πέντε εκατομμύρια ανθρώπινα μέτωπα στάζουν ιδρώτα μέσα σ' αυτήν εδώ την πόλη.

Κατευθύνομαι, δυσκολευόμενος να προσανατολιστώ, προς την Πλατεία Ταχρίρ και, αφού ρωτώ, στρίβω αριστερά, προς το πανεπιστήμιο. Έχω αρκετή ώρα στη διάθεσή μου προτού κλείσει η γραμματεία του Τμήματος Αραβικής Φιλολογίας και Ξένων Γλωσσών, κι έτσι θα κάνω την εγγραφή μου άνετα. Κρατώ στον φάκελό μου όλα τα απαραίτητα έγγραφα

που πιστοποιούν ότι είμαι ένας εικοσιτριάχρονος Έλληνας φοιτητής που έχει κερδίσει μια ετήσια υποτροφία μέσω του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης για την εκμάθηση αραβικών.

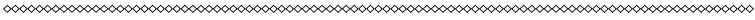
Στη γραμματεία του κεντρικού λευκού κτιρίου, του οποίου τα μπαλκόνια βλέπουν στον κήπο του άλλοτε ελληνικού σχολείου, στεγάζεται πια το πανεπιστήμιο. Μετά τις συστάσεις της γραμματέως συμπληρώνω τα έντυπα φοίτησης με στοιχεία και τέτοια.

Στο καφέ της σχολής, όπου καταφεύγω μετά τη συμπλήρωση της χαρτούρας, έχει πάρα πολύ κόσμο και κανένα ελεύθερο τραπέζακι. Αποφασίζω να μοιραστώ το τραπέζι με ένα κορίτσι με γαλάζια μάτια, που κάθεται μόνο του και μου ρίχνει ένα βιαστικό βλέμμα. Πάνω σε εκείνο το μαρμάρινο τραπέζακι ακούω για πρώτη φορά τη φωνή της Ντανιέλ Μπαμπέμ.

.....

Ντανιέλ Μπαμπέμ: Έτος γέννησης 1988. Τόπος γέννησης Βόλγογκραντ, ΕΣΣΔ. Ρωσοεβραία, μεγαλωμένη στη Μόσχα, όπου μετακόμισε οικογενειακά. Επαγγελματικές σπουδές κλασικού μπαλέτου στην Κρατική Σχολή Ορχηστικής Τέχνης της Μόσχας. Ο πατέρας της παλιός κομματικός, η μητέρα της ηθοποιός. Χορευτικό της πρότυπο η Πίνα Μπάους. Πτυχίο Δημοσιογραφίας στο Τμήμα Επικοινωνίας και Πολιτισμικών Σπουδών του Κρατικού Πανεπιστημίου Λομονόσοφ της Μόσχας. Το τελευταίο τρίμηνο ζει και εργάζεται παρτάιμ στο Κάιρο, σε μια δανέζικη

ΜΚΟ που δραστηριοποιείται στη σχολική εκπαίδευση των μη προνομιούχων παιδιών. Ο εργοδότης της πληρώνει το πρόγραμμα εκμάθησης αραβικών.

Αυτή η φωνή που βγαίνει από το στόμα ενός πάλλευκου προσώπου, το οποίο την κάνει να ξεχωρίζει από μακριά σαν σημαδούρα, έχει μια αλλόκοτη προφορά αγγλικών με βοκαλικά λάμδα, που με κάνει να νιώσω περιέργεια για το αν όντως ακούω ψίθυρους μιας Μαθθίλδης στη βουή της βορειοαφρικάνικης μέρας.

Όπως γράφουν τα πλαστά χαρτιά μου, της συστήνομαι ως Γιάννης Χατζηανδρέας – κι ας είμαι στην πραγματικότητα ο Μηνάς Μερσίνης. Μιλά για κάμποση ώρα, κυρίως για την πόλη και τα μέρη που αξίζει να επισκεφθείς. Πίνουμε καφέ, καπνίζουμε, και τότε η Ντανιέλ με την αλαβάστρινη επιδερμίδα προτείνει να μοιραστούμε ένα σάντουιτς με σαουέρμα. Έπειτα προσπαθώ να της διηγηθώ κάτι αστείο, δεν τα καταφέρνω, αλλά ευτυχώς γελάει από ευγένεια. Υπάρχει μια γλυκιά αμηχανία μεταξύ μας, που όμως χαλαίει γρήγορα, σαν τα κομμάτια κρέατος που καρφώνουν τα πιρούνια μας. Τέλος με καλεί σε ένα πάρτι που οργανώνει ένας φίλος της σε λίγες μέρες και μου εξηγεί πως θα ήταν μια ευκαιρία πρώτης τάξης για να γνωρίσω κόσμο και να κοινωνικοποιηθώ.